بررسی اثرات اقتصادی شهرک‌های صنعتی بر نواحی روستایی پیرامون مطالعه موردی؛ شهرک صنعتی خیام نیشابور

دریافت مقاله:۹۱/۳/۶ پذیرش نهایی: ۹۱/۵/۲۵
صفحات:۵۲-۳۱

خدیجه بوزرجمهری: دانشیار رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه فردوسی مشهد[۱]
Email: azar1334@gmai.com
حمید شایان: دانشیار رشته جغرافیای انسانی دانشگاه فردوسی مشهد
Email: shayan34@yahoo.com
مجید حمزه ایی: کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه فردوسی مشهد
Email: mjd_hamzehi@yahoo.com

چکیده

امروزه صنعتی شدن در بسیاری از کشورهای در حال توسعه به منزله شالوده دستیابی به توسعه محسوب می شود و در همین راستا به منظور بهبود شرایط اقتصادی و زندگی روستاییان، راهبرد ایجاد شهرک های صنعتی در نواحی روستایی در سه دهه گذشته از سوی برنامه ریزان اتخاذ شده است. در این تحقیق به منظور بررسی اثرات اقتصادی شهرک صنعتی خیام بر مناطق روستایی پیرامون، وضعیت اقتصادی و زندگی تعداد ۱۹۰ کارگر روستانشین شهرک صنعتی با ۱۹۸ نفر از سایر شاغلین روستایی از ۲۲ روستای منطقه به روش کوکران محاسبه و شاخص های اقتصادی این دو گروه مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته است. نتایج تجزیه و تحلیل آماری (آمار پارامتری و ناپارامتری) نشان می دهد، بیشتر شاخص های اقتصادی مانند میزان اشتغال، افزایش درآمد و ... در دو گروه نمونه، تفاوت معناداری با یکدیگر دارند و کارگران روستایی شاغل در شهرک از وضعیت مطلوبتری برخوردارند.

کلید واژگان: شهرک‌های صنعتی، نواحی روستایی، اثرات اقتصادی، شهرک صنعتی خیام نیشابور,

مقدمه

صنعتی شدن یکی از راهکارهای توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورهای دنیا و بویژه کشورهای درحال توسعه درنظر گرفته شده است و قطب های توسعه به خصوص در کشورهای

۱. نویسنده مسئول: مشهد- دانشگاه فردوسی مشهد- دانشکده ادبیات و علوم انسانی- گروه جغرافیا

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

جهان سوم و در مناطقی که فاقد توان مناسب جهت توسعه کشاورزی هستند، معمولا بر مبنای صنعت استوار می شوند (Antonio Díaz Andrade.2009:45). البته به دلیل پیچیدگی تغییرات درحال وقوع، مشکل می توان گفت که کدام یک از ویژگی های معین زندگی روزمره محصول صنعت گرایی است. این ویژگیها یا تحت تاثیر عوامل دیگری بوجود آمده اند که خود موجب صنعت گرایی بوده اند و یا این که محصول عناصر فرهنگی جامعه مورد نظرند و ارتباطی با صنعت گرایی ندارند. به دلیل مشکلات حل و کشف این شبکه علت و معلولی که با درجهٔ اطمینان قابل قبولی نیز همراه باشد، تعیین مشخصه های مورد بحث، در جوامع در حال صنعتی شدن، دشوار خواهد بود (باری آ.ترنر، ۱۳۸۲: ۶۰- ۵۹).

برخی از محققان نظیر « ام تی هاگ » معتقدند که صنعت باید به عنوان مهمترین مولفهٔ هر برنامه توسعه یکپارچه روستایی پذیرفته شود، زیرا صنعتی شدن ضمن ایجاد مهارت های جدید و ایجاد هماهنگی، موجب شکستن موانع سنتی رشد اقتصادی در مناطق روستایی می شود (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۵: ۸۵). در همین ارتباط شهرکهای صنعتی در راستای رسالت خود که همانا فراهم ساختن بستر مناسب برای رشد و شکوفایی صنعت است، به خاطر ارائه تسهیلات عمومی، خدمات و آماده سازی زمین با قیمت مناسب توانسته نظر صاحبان صنعت را برای استقرار در این شهرک ها جلب نمایند. بسیاری از تاثیرات شهرک های صنعتی را نمی توان جدا از تأثیرات کلی صنعت دانست (یونیدو،۱۳۸۴: ۲۵).

از اواخر قرن ۱۹ تفکر ایجاد مناطق یا شهرک های صنعتی به دلایل رشد صنعت، محدودیت زمین، جلوگیری از آلایندگی های صنعتی و همچنین استفاده از صرفه جویی مقیاس صنایع در تعدادی از کشورهای صنعتی آغاز گردید (Antonio Díaz Andrade.2009:45). رشد و گسترش شهرک های صنعتی بخصوص از نیمه دوم قرن بیستم به بعد سرعت فزاینده ای به خود گرفت. اما هم اکنون با مطرح شدن خوشه های صنعتی این شهرکها هرچه بیشتر به سمت تخصصی شدن پیش می روند (Cavana & et al , 2001:44). به هرحال مشخصات، عوامل ظهور، برنامه ریزی برای آینده، معیارهای استقرار و اثر گذاری آنها بر جنبه های مختلف را نباید جدا از تأثیرات کلی صنعت، زندگی صنعتی و فرهنگ صنعتی دانست (Cook, I. 2005: 169). البته تأثیرات شهرک های صنعتی بر نواحی روستایی بسته به هر کشوری و مکانی و زمانی متفاوت است. ولی به هر صورت این تأثیرات بر نواحی روستایی آن چنان زیاد است که در برخی از متون توسعه روستایی از شهرک ها و نواحی صنعتی به عنوان موتور محرکه توسعه روستایی یاد شده است (Vepa Ram .2002:12).

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

تحقیق حاضر نیز در همین راستا انجام شده است تا مشخص شود، شهرک صنعتی خیام شهرستان نیشابور دارای چه عملکرد و تاثیراتی بر نواحی روستایی پیرامونی داشته و آیا توانسته در بهبود وضعیت اقتصادی (درآمد, مسکن, الگوی مصرفی) و اشتغالزایی روستاییان منطقه موثر بوده وآیا درپیوند با بخش کشاورزی و رفع نیازهای محلی کارائی داشته است؟

فرضیه های تحقیق

۱- شهرک صنعتی خیام در بهبود وضعیت اقتصادی (میزان درآمد، مسکن والگوی مصرفی) و اشتغالزایی روستاییان پیرامونی موثر بوده است.

۲- شهرک صنعتی خیام در پیوند با بخش کشاورزی و رفع نیازهای روستاییان یرامونی موفق عمل کرده است.

پیشینه تحقیق

در جهان امروز صنعتی شدن و اثرات آن از چنان اهمیتی برخوردار شده است که نتایج آن به نواحی روستایی نیز کشیده شده است. در همین راستا ایجاد فرصتهای شغلی، افزایش درآمد روستاییان، کاهش فاصله زندگی بین ساکنان شهر و روستا از مهم ترین دلایل شکل گیری شهرکها صنعتی در نواحی روستایی عنوان شده است. در همین ارتباط پژوهشهایی در سطح جهان و ایران انجام شده که به یافته های برخی از این تحقیقات به طور خلاصه اشاره می شود.

در تحقیقی تحت عنوان «توسعه روستایی از طریق صنعتی سازی روستایی» یکی از علل پیشرفت سریع هند در دهه های اخیر، توسعه روستایی بوده است و صنایع روستایی تا حد زیادی توانسته باعث تحرک در بخش کشاورزی شود (Sanjee, 2005: 2). در تحقیقی تحت عنوان «توسعه روستایی و توسعه صنعتی» علت پیشرفت در توسعه روستایی هند را در ماهیت صنایع روستایی هند دانسته شد و چون این صنایع از نوع صنایع تبدیلی و تکمیلی است، لذا تأثیرگذاری آن نیز بیشتر است. رویکرد صنعتی شدن روستاها در برنامه های توسعه هند از اهمیت خاصی برخوردار بوده است که تا کنون نیز با قوت ادامه دارد (Rang, 2005: 84). در تحقیقی با عنوان «تصاویر و تجارب توسعه در چین» نتیجه گیری شد که یکی از رویکرد های موثر توسعه روستایی صنعتی کردن روستاها بوده است. این روند حتی با سرعت بیشتری ادامه یافته است و صدها ناحیه صنعتی روستایی در چین حتی کالاهایی غیر از محصولات صنایع تبدیلی تولید می کنند (Croll, 2000:16).

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

درمطالعه ای با عنوان «نقش نواحی صنعتی در توسعه‌ی مناطق روستایی استان مرکزی» به این نتیجه به دست آمد که استراتژی توسعه صنعتی در قالب نواحی صنعتی اگر چه از نظر ایجاد اشتغال توفیق آمیز بوده اما دارای جهت گیری کشاورزی نبوده و لذا تغییر مهمی در بهره وری صنعتی و ایجاد پیوند تولید میان کشاورزی و صنعت نداشته است (طاهر خانی،۱۳۸۰: ۲۵). در مطالعه ای مشخص شد که پنج اثر عمده صنعتی شدن روستا، ایجاد اشتغال پایدار و افزایش درآمد، کاهش مهاجرت‌های روستایی، کاهش نابرابری‌های منطقه ای، افزایش رفاه روستایی و گسترش صادرات روستایی می باشد (افتخاری و طاهر خانی،۱۳۸۱: ۴۵). در مطالعه‌ی اثرات اجتماعی و اقتصادی شهرک صنعتی کلات مشهد، این نتیجه به دست آمد که شهرک‌های صنعتی در طولانی مدت باعث توسعه روستایی می شوند و علاوه بر جذب نیروی کار مازاد نواحی روستایی، بر افزایش درآمد و بهره وری این نواحی تأثیر مثبت دارند (مطیعی لنگرودی، ۱۳۷۹: ۵۰). در «بررسی و ارزیابی اثرات شهرک ها و نواحی صنعتی در توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی (نمونه موردی شهرستان بابل)» با آزمون شاخص های اجتماعی و اقتصادی نتیجه گرفته شد که شهرک ها و نواحی صنعتی در توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاهای ناحیه تأثیر مثبتی داشته است (مطیعی لنگرودی و نجفی کانی، ۱۳۸۵: ۸۱). در پژوهشی به نام «بررسی اثرات شهرک صنعتی اشتهارد بر توسعهٔ روستاهای همجوار» مشخص شد که احداث شهرک ها و مراکز صنعتی در زمینه اشتغالزایی و جذب نیروی کار ساکن روستاها در عمل با موفقیت همراه نبوده و اشتغال شهری بر اشتغال روستایی تقدم داشته است (سرورامینی و اسدی وکلانتری، ۱۳۸۹: ۹۰). باوجود چنین پیشینه هایی اما در خصوص شهرک صنعتی خیام تاکنون تحقیقی انجام نگرفته است و لذا دراین پژوهش تلاش شده است تا اثرات اقتصادی شهرک بر روستاهای پیرامونی بررسی وتحلیل شود.

روش تحقیق

روش تحقیق این پژوهش، توصیفی – تحلیلی است و برای جمع آوری اطلاعات از روش های پیمایشی (پرسشنامه ومصاحبه) و کتابخانه ای واسنادی استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش های آماری پارامتری وناپارامتری و آزمون «من ویتنی» استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق شامل دو گروه است : گروه اول کارگران روستایی شاغل در شهرک صنعتی ساکن در ۲۲ روستای پیرامونی که روزانه جهت کار به شهرک می آیند و تعداد ۱۹۰ نفراز کل جامعه آماری را به عنوان حجم نمونه تشکیل می دهند. گروه دوم، سرپرستان خانوارهای روستایی هستند که به سایر فعالیت های دیگر اقتصادی اشتغال دارند و با استفاده

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

از فرمول کوکران تعداد ۱۹۸ نفر به عنوان نمونه برآورد و به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. ضمنا از بین مدیران ۱۰۲ شرکت صنعتی شهرک, ۲۹ مدیر با روش کوکران انتخاب ومورد مصاحبه قرار گرفتند.

معرفی شهرک صنعتی خیام

شهرک صنعتی خیام در بخش زبرخان شهرستان نیشابور، کیلومتر ۱۸ جاده نیشابور- مشهد واقع شده است. این شهرک بر اساس مصوبه هیئت وزیران در سال ۱۳۶۸ در زمینی به مساحت ۱۶۲,۵ هکتار افتتاح و عملیات اجرایی آن در سال ۱۳۷۰ شروع گردید. قرار گرفتن در مسیر شاهراه سراسری، بهره مندی از گاز طبیعی، نزدیک بودن به مرکز شهرستان و.. باعث شده است که بهترین شهرک صنعتی استانهای خراسان محسوب شود. بنا براطلاعات حاصله تا تابستان ۱۳۹۰، از مجموع ۲۸۸ واحد ثبت شده در شهرک, ۱۰۲ شرکت بهره برداری شده و ۱۰۸ شرکت هنوز به بهره برداری نرسیده و طرحهای راکد نیز ۷۸ واحد اعلام شده است. چنان که جدول (۱) نشان می دهد، از بین شرکت های ثبت شده و به بهره برداری رسیده شهرک، شرکت های صنایع غذایی و فلزی و شیمیایی، بیشترین تعداد را تشکیل می دهند.

جدول (۱) توزیع صنایع مختلف شهرک صنعتی به تفکیک فعال وغیر فعال

عنوان صنایع		غذایی	نساجی	شیمیایی	سلولزی	کانی های غیر فلزی	فلزی	الکترونیک	متفرقه	کل
شرکت های ثبت شده	تعداد	۱۰۵	۱۰	۴۵	۱۷	۴	۸۸	۳	۱۶	۲۸۸
	درصد	۳۶/۷	۳/۴	۱۵/۷	۵/۹	۱/۳	۳۰/۷	۰/۳	۵/۵	۱۰۰
شرکت های فعال	تعداد	۳۸	۰	۲۳	۳	۳	۳۲	۳	۲	۱۰۲
	درصد	۳۷/۶	۰	۲۰	۳	۳	۳۲	۳	۱/۴	۳۵/۴

مأخذ : شهرک صنعتی خیام،۱۳۹۰ و سایت شرکت های صنعتی خراسان رضوی http:// www.khorasaniec.ir

طبق آمار مرداد سال ۱۳۹۰ ، تعداد ۲۰۵۰ نفر کارگر در شهرک صنعتی خیام مشغول به کار بوده اند که از این تعداد، ۴۴۵ نفر (۲۱/۷ درصد) ساکن نقاط روستایی، ۱۳۷ نفر (۶/۶ درصد) از روستا -شهر خروین، ۱۰۴ نفر (۵ درصد) از روستا- شهرهای درّود و قدمگاه و ۱۳۶۴ نفر (۶۶/۵ درصد) از شهر نیشابور هستند (شهرک صنعتی خیام، ۱۳۹۰). بنابراین شهرک صنعتی خیام برای ۶۸۶ نفر از ساکنان پیرامون (اعم از روستا- شهرهای ناحیه ای و نقاط روستایی) اشتغالزایی نموده است.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

چنان که جدول (۲) نشان می دهد، کارگران روستایی شهرک از ۴۴ روستای دور ونزدیک بخش های زبرخان ومرکزی شهرستان نیشابور به شهرک می آیند. از بین روستاهای کارگر فرصت، بزغان با ۲ کارگر و باغشن با ۳۴ کارگر، کمترین و بیشترین کارگر را دارند که به نظر می رسد عامل فاصله و مشکل دسترسی به وسایل حمل ونقل ومشکلات تردد، در کاهش تعداد کارگران روستایی موثر باشد. همچنین طبق جدول (۳) تعداد کارگران روستایی ۲۱,۸ درصد، کارگران نقاط روستا –شهری، ۱۱,۷ درصد و بقیه یعنی ۶۶,۵ درصد را کارگران شهری تشکیل می دهند. شکل (۱) نقشهٔ پراکندگی روستاهای کارگر فرست به شهرک صنعتی خیام را نشان می دهد.

جدول (۲) تعداد روستاهای کارگر فرست دهستان های بخش مرکزی و زبرخان

نام بخش	نام دهستان و روستا- شهر	تعدادروستاهای کارگر فرست	تعداد کارگر	درصد
بخش زبرخان	دهستان اسحق آباد	۴	۵۰	۲,۴
	دهستان اردوغش	۷	۱۴۴	۷
	دهستان زبرخان	۱۲	۱۱۶	۵,۶
	روستا- شهر قدمگاه	-	۷۰	۳,۴
	روستا – شهر درّود	-	۳۴	۱,۶
	روستا-شهر خروین	-	۱۳۷	۶,۸
	جمع	**۲۳**	**۵۵۱**	**۲۶,۸**
بخش مرکزی	فضل	۱۵	۱۰۷	۵/۲
	ریوند	۵	۲۵	۱/۲
	درب قاضی	۱	۳	۰,۱۴
	جمع	**۲۱**	**۱۳۵**	**۶,۵**
مرکز شهرستان	شهر نیشابور	-	۱۳۶۴	**۶۶/۵**
جمع کل	-	**۴۴**	**۲۰۵۰**	**۱۰۰**

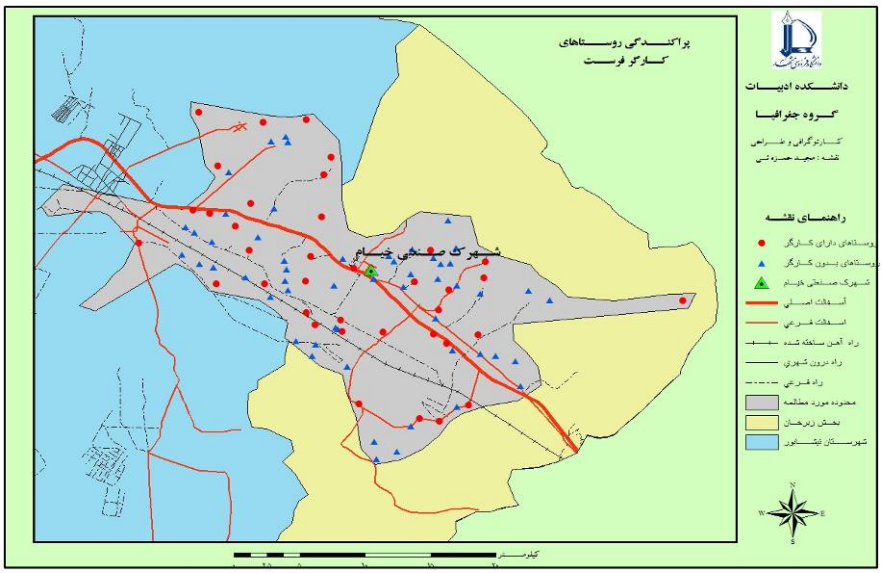
منبع: اطلاعات شهرک صنعتی خیام، تابستان ۱۳۹۰ وپژوهش های میدانی

جدول(۳) توزیع کارگران شهرک صنعتی به تفکیک نقاط روستایی وشهری

محل سکونت کارگران	تعداد کارگر	درصد
نقاط روستایی	۴۴۵	۲۱,۸
نقاط روستا- شهری	۲۴۱	۱۱,۷
شهری(شهرنیشابور)	۱۳۶۴	۶۶,۵
جمع	۲۰۵۰	۱۰۰

مأخذ : اطلاعات شهرک صنعتی خیام، تابستان ۱۳۹۰ وپژوهش های میدانی

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

شکل (۱) پراکندگی روستاهای کارگر فرست به شهرک صنعتی خیام

یافته های تحقیق

تعداد کارگران شهرک صنعتی(شهری و روستایی)

بر اساس اطلاعات مدیران ۲۹ شرکت شهرک صنعتی خیام، از مجموع ۱۵۵۳ کارگر شاغل در شهرک، ۱۲۵۷ نفر (۸۱ درصد) شهری و ۲۹۶ نفر(۱۹درصد) روستایی هستند. مدیران تمایل چندانی به جذب کارگر روستایی ندارند زیرا از نظر ۴۴,۸ درصد مدیران، پایین بودن سطح تحصیلات روستاییان و ۳۱ دیگر، مشکلات رفت وآمد کارگران را علل مهم عدم جذب کارگران روستایی است. همچنین بیشترین شاغلین در گروه صنایع غذایی با ۶۱۶ نفر (۸۰,۸ درصد شهری و ۱۹,۲درصد روستایی) و سپس صنایع فلزی با ۵۵۶ نفر (۸۳درصد شهری و۱۷,۸ درصد روستایی) فعالیت دارند. در جدول (۴) نشان می دهد، اکثر کارگران روستایی در صنایع شیمیایی و سلولزی و تعداد کمی (۵درصد) در صنایع الکترونیک اشتغال دارند.

محل تامین مواد اولیه شرکت های شهرک صنعتی

چنان که جدول (۵) نشان می دهد، مدیران شهرک سالانه رقمی معادل ۵۳ میلیارد ریال (۱۵/۴ درصد) را صرف خرید مواد اولیه از روستاهای ناحیه می‌کنند که عمدتا شامل شرکت های صنایع غذایی است . آنان معمولا به طور مستقیم با روستاییان ویا شرکت‌های تعاونی وارد

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

معامله می‌شوند. اما مدیران سایرصنایع کلیه مواد اولیه مورد نیاز را خارج از ناحیه و استان تأمین می‌کنند.

جدول(۴) توزیع فراوانی کارگران شهری وروستایی شهرک صنعتی به تفکیک گروه های صنایع

گروه صنایع	کارگران شهری		کارگران روستایی		جمع کل	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
غذایی	۴۹۸	۸۰/۸	۱۱۸	۱۹/۲	۶۱۶	۱۰۰
الکترونیک	۳۸	۹۵	۲	۵	۴۰	۱۰۰
شیمیایی	۱۱۲	۷۰/۸	۴۶	۲۹/۲	۱۵۸	۱۰۰
سلولزی	۱۶	۶۹/۵	۷	۳۰/۵	۲۳	۱۰۰
کانی های غیر فلزی	۱۳۰	۸۱/۲	۳۰	۱۹/۸	۱۶۰	۱۰۰
صنایع فلزی	۴۶۳	۸۳/۲	۹۳	۱۷/۸	۵۵۶	۱۰۰
کل	۱۲۵۷	۸۰/۹	۲۹۶	۱۹/۱	۱۵۵۳	۱۰۰

جدول(۵) میزان خرید سالانه مواد اولیه از روستاهای ناحیه (میلیون ریال)

گروه صنایع	هزینه مواد اولیه (ریال)	میزان خرید (ریال)	درصد
غذایی	۹۰/۰۰۰	۵۳/۰۰۰	۵۸
الکترونیک	۴/۵۰۰	۰	۰
شیمیایی	۳۵/۳۰۰	۰	۰
سلولزی	۵/۰۰۰	۰	۰
کانی های غیر فلزی	۵۰/۰۰۰	۰	۰
فلزی	۱۵۸/۶۵۰	۰	۰
کل	۳۴۳/۵۰۰	۵۳/۰۰۰	۱۵/۴

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۳۹۰

صدور تولیدات شهرک صنعتی به نواحی روستایی

یکی دیگر از راههای سنجش عملکرد پیرامونی شهرک ها و نواحی صنعتی، صدور محصولات تولیدی به نواحی روستایی است. از ۲۹ شرکت نمونه، تنها مدیران ۴ شرکت بطور مستقیم محصولاتشان را به روستاییان می فروشند که ارزش کل این محصولات، سالانه معادل ۵/۶ میلیارد ریال (۰/۳ درصد از ارزش کل تولیدات) است و عمدتا شامل کود شیمیایی، سبد میوه و خوراک دام است (جدول شماره ۶).

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

جدول شماره (۶) وضعیت فروش وصادرات محصولات شرکت های شهرک صنعتی خیام (میلیون ریال)

گروه صنایع	تعداد شرکتها	محصول	میزان فروش به روستاییان	میزان صدور محصولات				کل
				شهرهای ناحیه	نیشابور	مشهد	خارج استان	
غذایی	۱	خوراک دام	۴/۰۰۰	۱۳/۲۰۰	۴۸/۲۰۰	۵۷/۴۰۰	۸۴/۶۰۰	۲۰۷/۴۰۰
الکترونیک	-	-	۰	۰	۳/۸۰۰	۳/۸۰۰	۱/۹۰۰	۹/۵۰۰
شیمیایی	۳	سبدمیوه کود شیمیایی	۱/۶۰۰	۱۳/۹۰۰	۱۰/۰۰۰	۱۱/۲۰۰	۲۳/۴۰۰	۶۰/۱۰۰
سلولزی	-	-	۰	۲/۰۰۰	۶/۵۰۰	۲/۰۰۰	۰	۱۰/۵۰۰
کانی غیر فلزی	-	-	۰	۱۰۰/۰۰۰	۲۰۰/۰۰۰	۲۰۰/۰۰۰	۵۰۰/۰۰۰	۱/۰۰۰/۰۰۰
فلزی	-	-	۰	۱۱/۷۰۰	۳۲/۹۰۰	۴۹/۹۰۰	۹۱/۰۰۰	۱۸۵/۵۰۰
کل	۴	۳	۵/۶۰۰	۱۴۰/۸۰۰	۳۰۱/۴۰۰	۳۳۶/۵۰۰	۶۸۸/۷۰۰	۱/۴۷۳/۰۰۰

مأخذ : یافته های تحقیق، ۱۳۹۰

وضعیت اقتصادی کارگران روستایی شهرک صنعتی

به منظور شناخت تاثیر شهرک صنعتی خیام بر وضعیت اقتصادی نواحی پیرامونی، میزان درامد ، هزینه وپس انداز ماهانه تعداد ۱۹۰ نفرروستاییان شاغل در شهرک با ۱۹۸ نفر از شاغلین روستایی مقایسه شده است. نتایج تحقیق در جدول (۷) نشان می دهد که گروه اول (کارگران شهرک) از نظر درامد و پس انداز وضعیت بهتری دارند به طوری که میانگین درآمد ماهانه آنان ۳۹۷ هزار تومان استکه در مقابل ۲۱۳ هزار تومان سایر شاغلین روستایی رقم بالاتری است. ضمنا میزان پس انداز کارگران شهرک بالاتر از سایر شاغلین روستایی است.

جدول (۷) مقایسه میزان درآمد، هزینه و پس انداز ماهانۀ کارگران شهرک با سایر شاغلین روستایی

گروه (هزارتومان)	درآمد				هزینه				پس انداز			
	کارگران شهرک		سایر شاغلین		کارگران شهرک		سایر شاغلین		کارگران شهرک		سایر شاغلین	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
کمتر از ۱۰۰	۷	۳/۷	۴۴	۲۲/۲	-	-	۴۱	۲۰/۷	۹۹	۵۲/۱	۵۲	۲۶/۳
۱۰۰ تا ۳۰۰	۱۳	۶/۸	۱۱۴	۵۷/۶	۳۸	۲۰	۱۱۷	۵۹/۱	۶۹	۳۶/۳	۱۷	۸/۶
۳۰۰ تا ۵۰۰	۱۵۵	۸۱/۶	۳۶	۱۸/۲	۱۴۵	۷۶/۳	۳۸	۱۹/۲	۱۱	۵/۸	۱	۰/۵
بیش از ۵۰۰	۱۵	۷/۹	۴	۲	۷	۳/۷	۲	۱	-	-	-	-
کل	۱۹۰	۱۰۰	۱۹۸	۱۰۰	۱۹۰	۱۰۰	۱۹۸	۱۰۰	۱۹۰	۱۰۰	۱۹۸	۱۰۰
میانگین	۳۹۷۰۰۰		۲۱۳۰۰۰		۳۷۱۰۵۲		۲۱۲۳۷۳		۱۲۱۰۰۰		۳۲۰۰۰	

مأخذ : یافته های تحقیق،۱۳۹۰

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

الگوی کالاهای مصرفی کارگران روستایی(بی دوام و با دوام)

در بیشتر موارد بین هزینه های مصرفی بی دوام دو گروه شاغلین حجم نمونه (هزینه مواد خوراکی و پوشاک و. ...) تفاوت مشخصی وجود دارد، به نحوی که کارگران روستایی شهرک صنعتی خیام نسبت به سایر شاغلین روستایی هزینه بیشتری را صرف خرید مواد خوراکی، بهداشت و مسافرت می کنند. جدول(۸) توصیف آماری هزینه های کالاهای مصرفی بی دوام را به تفکیک انواع هزینه ها در دو گروه نشان می دهد.

جدول (۸) مقایسهٔ توصیف آماری هزینه های ماهانه در دو گروه مورد مطالعه (هزار تومان)

گروه	شاخص	حداقل	حداکثر	میانگین	نما	چولگی	دامنه تغییرات	انحراف معیار
کارگران شهرک صنعتی	مواد خوراکی	۸۰	۵۰۰	۳۲۹	۳۰۰	-۰/۱۷	۴۲۰	۷۱/۸
	پوشاک	۱۰	۹۰	۲۷	۲۰	۱/۴	۸۰	۱۳/۱
	مسافرت، بهداشت	۱۰	۳۰۰	۳۶	۳۰	۷/۶	۲۹۰	۲۴
	اجاره منزل	۱۰	۷۰	۳۵	۱۰	۰/۲۸	۶۰	۲۸/۳
	سایر هزینه ها	۱۰	۲۰	۱۵	۲۰	-۰/۲۷	۱۰	۵/۲
سایر شاغلین	مواد خوراکی	۵۰	۵۰۰	۲۲۷	۱۰۰	۰/۲۲	۴	۱/۶۷
	پوشاک	۱۰	۱۰۰	۲۸	۱۰	۱/۵	۹۰	۱۹/۸
	مسافرت، بهداشت	۱۰	۱۵۰	۳۱	۱۰	۲/۲	۱۴۰	۲۴/۷
	اجاره منزل	۳۰	۱۸۰	۸۷	۵۰	۰/۸۷	۱۵۰	۴۹/۴
	سایر هزینه ها	۱۰	۱۰۰	۴۷	۱۰	۰/۵۴	۹۰	۳۴/۶

جدول (۹) نسبت برخورداری کالاهای مصرفی بادوام را بین دو گروه شاغلین نشان می دهد و آمار جدول حاکی از تغییر الگوی کالاهای مصرفی با دوام در بین کارگران روستایی شهرک صنعتی است، به طوری که در کل، ۶۹ درصد کارگران شهرک از انواع کالاهای مصرفی بادوام برخوردارند درحالی که این رقم به ۵۰ درصد در مورد سایر شاغلین روستایی می رسد. بنابراین شهرک صنعتی خیام در این زمینه نیز تأثیر مثبتی داشته است .

مقایسهٔ وضعیت مسکن دو گروه

مقایسه کیفیت مسکن در دو گروه نشان می دهد که مسکن گروه اول (شاغلین شهرک صنعتی) نسبت به گروه دوم (سایرشاغلین روستایی) از لحاظ مصالح ساختمانی ، امکانات و زیرساخت های منزل ، سطح زیربنا و مساحت کل از وضعیت مطلوبتری برخوردارند. جداول ۱۰ و۱۱ نوع مصالح ساختمانی وامکانات مسکن را در دو گروه نشان می دهد.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

جدول(۹) مقایسه وضعیت برخورداری کالاهای مصرفی با دوام در دو گروه

کالاهای مصرفی	کارگران شهرک صنعتی		سایر شاغلین روستا	
با دوام	تعداد	درصد	تعداد	درصد
تلویزیون رنگی	۱۸۸	۹۸/۹	۱۹۵	۹۸/۵
ماشین لباسشویی	۱۷۶	۹۲/۶	۱۲۹	۶۵/۲
یخچال فریزر	۱۷۷	۹۳/۲	۱۹۱	۹۶/۵
کولر	۱۵۵	۶۰/۵	۶۰	۳۰/۳
اتوموبیل	۵۲	۲۷/۴	۳۹	۱۹/۷
کامپیوتر	۴۳	۲۲/۶	۲۹	۱۴/۶
مبلمان	۱۱۵	۶۰/۵	۲۹	۱۴/۶
جاروبرقی	۱۸۴	۹۶/۸	۱۲۶	۶۳/۶
کل	۱۰۹۰	۶۹	۷۹۸	۵۰/۳

مأخذ : یافته های تحقیق، ۱۳۹۰

جدول (۱۰) مقایسه مصالح ساختمانی دو گروه (کیفیت مسکن)

نوع مصالح	کارگران شهرک		سایر شاغلین روستا	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
خشتی و گلی	۵۲	۲۷/۴	۹۰	۴۵/۲
اسکلت آجری	۱۲۰	۶۳/۲	۸۳	۴۱/۹
بتن آرمه	۱۵	۷/۹	۵	۲/۵
مخروبه	۳	۱/۶	۲۰	۱۰/۱
کل	۱۹۰	۱۰۰	۱۹۸	۱۰۰

جدول (۱۱) مقایسهٔ امکانات مسکن دو گروه

امکانات منزل	کارگران شهرک صنعتی		سایرشاغلین روستا	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
آب لوله کشی	۱۸۶	۹۷/۹	۱۹۷	۹۹/۵
برق	۱۷۹	۹۴/۲	۱۹۴	۹۸
گاز لوله کشی	۱۶۳	۸۵/۸	۱۳۵	۶۸/۲
تلفن	۱۶۰	۸۴/۲	۱۳۲	۶۶/۷
اینترنت	۳۴	۱۷/۹	۲۳	۱۱/۶
حمام	۱۸۳	۹۶/۳	۱۶۳	۸۲/۳
کل	۹۳۱	۷۰	۹۰۳	۶۵/۱

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

جدول (۱۲) توصیف آماری مساحت مسکن و سطح زیر بنا در دو گروه

گروه	متغیر	حداقل	حداکثر	میانگین	نما	چولگی	دامنه تغییرات	انحراف معیار
سایر شاغلین روستا	مساحت کل	۵۵	۸۰۰	۲۶۶	۴۰۰	۰/۷۴	۷۴۵	۱۵۴
	سطح زیربنا	۴۰	۲۳۰	۱۰۵	۱۰۰	۱	۱۹۰	۴۰
کارگران شهرک صنعتی	مساحت کل	۱۰۰	۵۰۰	۲۷۵	۴۰۰	۰/۱۵	۴۰۰	۹۶
	سطح زیربنا	۶۰	۲۶۰	۱۱۶/۵	۱۰۰	۱/۵	۲۰۰	۳۶/۱

مأخذ : یافته های تحقیق، ۱۳۹۰

آزمون فرضیه ها

برای آزمون فرضیه اول یعنی نقش شهرک صنعتی خیام در بهبود وضعیت اقتصادی (میزان درآمد، الگوی مصرفی و وضعیت مسکن) و اشتغالزایی روستاییان پیرامونی به تفاوت های اقتصادی بین دو گروه کارگران روستایی شهرک صنعتی خیام وسایر شاغلین روستایی پرداخته و از آزمون های آماری « من ویتنی، تی مستقل و کااسکوئر» استفاده شده است.

آزمون اثرات اقتصادی شهرک صنعتی بر درآمد روستایان

به منظورآزمون اثرات اقتصادی شهرک برمیزان درآمد، هزینه وپس انداز، الگوهای مصرفی (کالاهای بی دوام وبادوام) وضعیت مسکن دو گروه کارگران مقایسه و نتایج آزمون در جدول شماره (۱۳) آمده است. با توجه به نتایج بدست آمدهٔ آزمون «من ویتنی» مشاهده می‌شود، مقدار احتمال آزمون جهت تشخیص تفاوت درآمد ماهانه در دوگروه (۰,۰۰۰) کوچکتر از ۰,۰۵ است. بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی بریکسان بودن دو گروه از لحاظ درآمد ماهانه رد می‌شود. بدین ترتیب بین دوگروه از لحاظ آماری اختلاف معنی داری وجود دارد. یعنی میزان درآمد ماهانه کارگران شهرک صنعتی بیشتر ازسایر شاغلین روستایی است. در خصوص میزان پس انداز وهزینه های ماهانه نیز اختلاف معناداری بین دو گروه وجود دارد ومیزان پس انداز و هزینهٔ ماهانهٔ کارگران شهرک بالاتر از گروه دوم است.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

جدول (۱۳) متغیرهای سنجیده شده (درآمد ، پس انداز وهزینه ماهانه دو گروه) توسط آزمون «من ویتنی»

شاخص	گروه‌های مقایسه	فراوانی	میانگین رتبه ها	جمع رتبه ها	من ویتنی	سطح معنی داری	نتیجهٔ آزمون
درآمد ماهانه	کارگران شهرک صنعتی	۱۹۰	۲۶۲/۲۷	۴۹۸۳۲	۵۹۳۳	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	سایر شاغلین	۱۹۸	۱۲۹/۴۶	۲۵۶۳۴			
پس انداز ماهانه	کارگران شهرک صنعتی	۱۹۰	۲۵۹/۳۴	۴۹۲۷۴	۶۴۹۱	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	سایر شاغلین	۱۹۸	۱۳۲/۲۸	۲۶۱۹۲			
مجموع هزینه ها	کارگران شهرک صنعتی	۱۹۰	۲۵۷/۷۴	۴۸۹۷۰	۶۷۹۵	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	سایر شاغلین	۱۹۸	۱۳۳/۸۲	۲۶۴۹۶			

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۳۹۰

آزمون اثرات اقتصادی شهرک صنعتی برتغییر الگوی کالاهای مصرفی بی دوام

مطابق جداول (۱۴) مشاهده می‌شود، سطح معناداری هزینه خوراک(۰,۰۰۰) ، هزینه های بهداشت و مسافرت و سایرهرینه ها (۰,۰۰۲) بدست آمده است وچون کوچگتر از ۰,۰۵ است بنابراین فرضیه صفر رد می شود وتفاوت معناداری بین دو گروه اثبات می شود. این بدان مفهوم است که کارگران شهرک در مقایسه با سایر شاغلین روستایی، هزینهٔ بیشتری را صرف امور فوق می کنند زیرا به نظر می رسد این امر به به دلیل درآمد بیشتر آنان باشد. ولی سطح معناداری در مورد هزینهٔ پوشاک (۰,۰۷۰۶) و بزرگتر از ۰,۰۵ بدست آمده و بنابراین فرضیه صفر تایید می شود . به عبارتی از لحاظ پوشاک تفاوت معناداری بین دو گروه مشاهده نشده است، زیرا روستاییان ما از هر قشری که باشند هنوز مانند جوامع شهری مصرف زده نیستند و معمولا هزینهٔ زیادی را صرف پوشاک نمی کنند.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

جدول (۱۴) شاخص های سنجیده شده انواع هزینه های مصرفی بی دوام توسط آزمون «من ویتنی»

شاخص	گروه های مقایسه	فراوانی پاسخگویان	میانگین رتبه ها	جمع رتبه ها	من ویتنی	سطح معنی داری	نتیجهٔ آزمون
هزینه خوراک	کارگران شهرک صنعتی	۱۸۸	۲۳۰/۶۷	۴۳۳۶۶	۶۵۴۷	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	سایر شاغلین	۱۷۱	۱۲۴/۲۹	۲۱۲۵۳			
هزینه پوشاک	کارگران شهرک صنعتی	۱۷۹	۱۳۶/۲۱	۲۴۳۸۱	۷۸۳۸	۰/۷۰۶	تأیید فرضیه صفر
	سایر شاغلین	۹۰	۱۳۲/۵۹	۱۱۹۳۳			
هزینه بهداشت و مسافرت	کارگران شهرک صنعتی	۱۷۵	۱۳۲/۴۴	۲۳۱۷۶	۴۶۴۸	۰/۰۰۲	رد فرضیه صفر
	سایر شاغلین	۷۱	۱۰۱/۴۷	۷۲۰۴			
سایر هزینه ها	کارگران شهرک صنعتی	۹	۷/۱۱	۶۴	۱۹	۰/۰۲۰	رد فرضیه صفر
	سایر شاغلین	۱۱	۱۳/۲۷	۱۴۶			

مأخذ : یافته های تحقیق، ۱۳۹۰

آزمون اثرات اقتصادی شهرک صنعتی برتغییر الگوی کالاهای مصرفی با دوام

به منظور آزمون اثرات اقتصادی شهرک بر تغییر کالاهای مصرفی بادوام روستاییان، ابتدا برای کمی سازی انواع کالاهای مصرفی بادوام هردو گروه، از فاکتور (Z Score) استفاده شد و در مرحله بعد با استفاده از آزمون «کالموگروف اسمیرنوف» مشخص شد که توزیع متغیر مورد نظر غیر نرمال است و در نهایت وسایل مصرفی با دوام با استفاده از آزمون «من ویتنی» ارزیابی گردید. چنان که در جدول (۱۵) ملاحظه می شود، مقدار احتمال آزمون جهت تشخیص تفاوت کالاهای مصرفی با دوام، نتایج معناداری وسایلی چون ماشین لباسشویی(۰,۰۰۰)، کولر(۰,۰۰۰)، کامپیوتر(۰,۰۴۳)، مبلمان (۰,۰۰۰) و جاروبرقی (۰,۰۰۰) هر دو گروه ، کوچکتر از ۰,۰۵ بدست آمده است. بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی بریکسان بودن دو گروه از لحاظ استفاده از کالاهای مصرفی با دوام رد می‌شود. این بدان معناست که بین دو گروه از لحاظ آماری اختلاف معنی داری وجود دارد. یعنی کارگران شهرک بیشتر از سایر شاغلین روستایی از کالاهای فوق استفاده می کنند. اما چون سطح معناداری کالاهایی چون تلویزیون (۰/۶۸۶)، یخچال (۰/۱۴۱) و اتومبیل (۰/۰۷۵)، بزرگتر از ۰,۰۵ بدست آمده، فرضیه صفر مبنی بر عدم تفاوت معناداری تایید می شود. یعنی از لحاظ مصرف این گونه کالاها بین دو جامعه تفاوت معناداری مشاهده نمی شود.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

جدول (۱۵) تغییر الگوی مصرفی خانوار- کالاهای مصرفی با دوام با استفاده از آزمون «کااسکوئر»

متغیر	گروه های مقایسه	درصد دارای وسیله	سطح معنی داری	نتیجهٔ آزمون
تلویزیون	سایر مشاغل	۹۸/۵	۰/۶۸۶	تأیید فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۹۸/۹		
ماشین لباسشویی	سایر مشاغل	۶۵/۲	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۹۲/۶		
یخچال	سایر مشاغل	۹۶/۵	۰/۱۴۱	تأیید فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۹۳/۲		
کولر	سایر مشاغل	۳۰/۳	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۶۰/۵		
اتوموبیل	سایر مشاغل	۱۹/۷	۰/۰۷۵	تأیید فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۲۷/۴		
کامپیوتر	سایر مشاغل	۱۴/۶	۰/۰۴۳	رد فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۲۲/۶		
مبلمان	سایر مشاغل	۱۴/۶	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۶۰/۵		
جاروبرقی	سایر مشاغل	۶۳/۶	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۹۶/۸		

مأخذ : یافته های تحقیق، ۱۳۹۰

آزمون اثرات اقتصادی شهرک بر ویژگی های مسکن روستاییان

از آنجایی که ویژگی های مسکن نمادی از وضعیت اقتصادی خانوارها محسوب می شود، از این متغیر نیز استفاده شده است و شاخص های چون وضعیت مالکیت مسکن، اجاره بهای مسکن، کیفیت مسکن و مصالح ساختمانی وسطح زیر بنا و عرصه مسکن هر دو گروه مورد مقایسه و آزمون قرارگرفته است.

- آزمون وضعیت مالکین مسکن: بر اساس نتایج آزمون «کا اسکوئر» که در جدول شماره (۱۶) آمده، مشاهده می‌شود که مقدار احتمال آزمون جهت تشخیص تفاوت وضعیت مالکیت مسکن هر دو گروه مقدار ۰۰۵ /۰ بدست آمده که کوچکتر از ۰،۰۵ است. بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی بریکسان بودن وضعیت مالکیت مسکن رد می‌شود. این بدان معناست که بین دو گروه از لحاظ آماری اختلاف معنی داری وجود دارد و یعنی تعداد بیشتری از کارگران شاغل در شهرک مالک مسکن بوده اند.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

- آزمون میزان اجارۀ مسکن: از نظر میزان اجاره پرداخت ماهانه چنان که در جدول (۱۷) آمد با آزمون « تی مستقل» اثبات گردید که چون سطح معناداری (۰,۱۵۸) بزرگتر از ۰,۰۵ بدست آمده فرضیه صفر تایید می شود. یعنی بین دو گروه از لحاظ میزان اجاره بهای مسکن تفاوتی وجود ندارد وبه نظر می رسد که این امر ناشی از همگنی و یکنواختی تقریبی اجاره بهای مسکن در نواحی روستایی باشد.

جدول (۱۶) آزمون «کا اسکوئر» جهت کیفیت مالکیت مسکن

شاخص	گویه ها	گروههای مقایسه	درصد	سطح معنی داری	نتیجۀ آزمون
مالکیت مسکن	ملکی	کارگران شهرک	۹۷/۸	۰/۰۰۵	رد فرضیه صفر
		سایر شاغلین	۹۱/۴		
	اجاره ای	کارگران شهرک	۲/۲		
		سایر شاغلین	۸/۶		

مأخذ : یافته های تحقیق، ۱۳۹۰

جدول (۱۷)آزمون «تی مستقل» جهت اجاره بهای ماهانه مسکن

شاخص	گروه های مقایسه	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	سطح معنی داری	نتیجۀ آزمون
اجاره بهای مسکن	کارگران شهرک صنعتی	۹	۳۵/۵	۲۸/۳	۰/۱۵۸	تأیید فرضیۀ صفر
	سایر شاغلین	۸	۸۷/۵	۴۹/۴		

مأخذ : یافته های تحقیق، ۱۳۹۰

- آزمون مقایسۀ امکانات مسکن در دوگروه: برای سنجش امکانات مسکن یعنی آب لوله کشی، برق، گاز لوله کشی، حمام، تلفن و اینترنت ، آزمون «کااسکوئر» انجام شد. بدین منظور ابتدا برای کمی سازی امکانات، ازفاکتور (Z Score) استفاده شد و در مرحله بعد با استفاده از آزمون «کالموگروف اسمیرنوف» مشخص شد که توزیع متغیر مورد نظر غیر نرمال است و در نهایت برای آزمون مجموع امکانات مسکن از آزمون «من ویتنی» استفاده شد. در جدول (۱۸) ملاحظه می شود مقدار احتمال آزمون جهت تشخیص تفاوت در برخی از امکانات مانند آب لوله کشی (۰,۱۶۲)، برق (۰,۰۵۴) و اینترنت (۰,۰۸۱) بزرگتر از ۰,۰۵ است وتفاوت معناداری بدست نیامد ولی در مورد امکانات گاز لوله کشی وحمام (۰,۰۰۰) فرضیه صفر زمون مبنی بر یکسان بودن دوگروه از لحاظ این امکانات رد می‌شود. این بدان معناست که بین دو گروه از

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

لحاظ آماری اختلاف معنی داری وجود دارد. بطوری که امکانات منزل درگروه اول یعنی کارگران شهرک بیشتر از دیگر شاغلین روستایی است.

جدول (۱۸) مقایسه امکانات مسکن دو گروه (با استفاده از آزمون کااسکوئر)

نوع امکانات	گروه های مقایسه	درصد دارای وسیله	سطح معنی داری	نتیجهٔ آزمون
آب لوله کشی	سایر مشاغل	۹۹/۵	۰/۱۶۲	تأیید فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۹۷/۹		
برق	سایر مشاغل	۹۸	۰/۰۵۴	تأیید فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۹۴/۲		
گاز لوله کشی	سایر مشاغل	۶۸/۲	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۸۵/۸		
کپسول گاز	سایر مشاغل	۲۹/۸	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۱۳/۷		
تلفن	سایر مشاغل	۶۶/۷	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۸۴/۲		
اینترنت	سایر مشاغل	۱۱/۶	۰/۰۸۱	تأیید فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۱۷/۹		
حمام	سایر مشاغل	۸۲/۳	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	کارگران شهرک	۹۶/۳		

مأخذ : یافته های تحقیق، ۱۳۹۰

- آزمون کیفیت ساختمان مسکن: به منظور آزمون اندازه گیری کیفیت ساختمان مسکن (مخروبه، خشتی و گلی، آجری و بتون آرمه) ابتدا برای کمی سازی متغیرهای فوق از فاکتور (Z Score) استفاده شد و سپس با استفاده از آزمون «کالموگروف اسمیرنوف» مشخص شد که توزیع مقادیر متغیر مورد نظر غیر نرمال است. و لذا آزمون «من ویتنی» مورد استفاده قرار گرفت. نتایج نشان می دهد که چون مقدار احتمال آزمون جهت تشخیص تفاوت کیفیت ساختمان مسکن در دو گروه کوچکتر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی بریکسان بودن کیفیت ساختمان دردو گروه رد می‌شود. این بدان معناست که گروه اول یعنی کارگران شهرک در مساکن با کیفیت بالاتر زندگی می کنند.

- آزمون وسعت زیر بنای مسکن: یکی دیگر از شاخص های سنجش وضعیت مسکن در دو گروه، وسعت عرصه (کل مساحت) و زیر بنا (اعیان) بوده است که با توجه به غیرنرمال بودن توزیع مقادیر این متغیر از آزمون «من ویتنی» استفاده می شود. بر اساس این آزمون

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

مشاهده می‌شود که مقدار احتمال آزمون برابر ۰/۰۰۲ است که چون کوچکتر از ۰،۰۵ است بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی بریکسان بودن دو گروه از لحاظ مساحت زیربنا رد می‌شود. این بدان معناست که بین دو گروه از لحاظ آماری اختلاف معنی داری وجود دارد و مساحت زیربنای مساکن کارگران شهرک بیشتر از گروه شاهد است.

- آزمون میزان مساحت کل مسکن(عرصه) در دوگروه: با مشاهده جدول شماره (۱۹) ملاحظه می شود که مقدار احتمال آزمون جهت تشخیص تفاوت مساحت منزل در دو گروه برابر ۰،۰۹۱ است که بزرگتر از ۰،۰۵ است. بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی بریکسان بودن دو گروه از لحاظ مساحت منزل پذیرفته می‌شود. بدین معنی که بین دو گروه از لحاظ آماری اختلاف معنی داری وجود ندارد وتقریبا وسعت مساکن روستایی تقریبا یکسان است وتفاوت در زیر بنا است.

جدول (۱۹) متغیّرهای سنجیده شده شاخص های مسکن در دو گروه توسط آزمون «من ویتنی»

شاخص های مسکن	گروه های مقایسه	تعداد	میانگین رتبه ها	جمع رتبه ها	من ویتنی	سطح معنی داری	نتیجهٔ آزمون
کیفیت ساختمان	کارگران شهرک صنعتی	۱۹۰	۲۰۷/۶۹	۳۹۴۶۱	۱۶۳۰۳	۰/۰۱۲	رد فرضیه صفر
	سایر شاغلین	۱۹۸	۱۸۱/۸۴	۳۶۰۰۴			
جمع امکانات	کارگران شهرک صنعتی	۱۸۹	۲۱۸/۷۳	۴۱۳۳۹	۱۴۰۳۷/۵	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
	سایر شاغلین	۱۹۸	۱۷۰/۴۰	۳۳۷۳۸			
مساحت زیربنا	کارگران شهرک صنعتی	۱۹۰	۲۱۴/۶۸	۴۰۷۸۹	۱۴۹۷۶	۰/۰۰۰	رد فرضیهٔ صفر
	سایر شاغلین	۱۹۸	۱۷۵/۱۴	۳۴۶۷۷			
مساحت کل	کارگران شهرک صنعتی	۱۹۰	۲۰۴/۲۳	۳۸۸۰۴	۱۶۹۶۱	۰/۰۹۱	تأیید فرضیهٔ صفر
	سایر شاغلین	۱۹۸	۱۸۵/۱۶	۳۶۶۶۲			

مأخذ : یافته های تحقیق، ۱۳۹۰

نتیجه گیری وپیشنهادات

چنان که در مقدمه تحقیق آمد از اواخر قرن ۱۹ تفکر ایجاد مناطق یا شهرک های صنعتی به دلایل رشد صنعت، محدودیت زمین، جلوگیری از آلایندگی های صنعتی و همچنین استفاده از صرفه جویی مقیاس صنایع در تعدادی از کشورهای صنعتی آغاز گردید (Antonio Díaz Andrade.2009:45). رشد و گسترش شهرک های صنعتی بخصوص از نیمه دوم قرن بیستم به بعد سرعت فزاینده ای به خود گرفت ودر نواحی روستایی توسعه یافت. و تأثیرات شهرک های صنعتی بر نواحی روستایی بسته به هر کشوری و مکانی و زمانی متفاوت عمل نموده است .

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

ولی به هر صورت این تأثیرات بر نواحی روستایی آن چنان زیاد است که در برخی از متون توسعه روستایی از شهرک ها ی صنعتی به عنوان موتور محرکه توسعه روستایی یاد شده است (Vepa Ram .2002:12) در همین راستا ایجاد فرصت های شغلی، افزایش درآمد روستاییان، بهبود شرایط زندگی وکاهش فاصله زندگی بین ساکنان شهر و روستا از مهم ترین دلایل شکل گیری شهرکها صنعتی در نواحی روستایی عنوان شده است.

شهرک صنعتی خیام نیشابور بر اساس مصوبه هیئت وزیران در سال ۱۳۶۸ در زمینی به مساحت ۱۶۲,۵ هکتار افتتاح و عملیات اجرایی آن در سال ۱۳۷۰ شروع گردید و به علت قرار گیری در جادهٔ مشهد – نیشابور و نزدیکی به مرکز شهرستان و بهره مندی از گاز طبیعی ودیگر امکانات، از بهترین شهرک های صنعتی استان های خراسان محسوب می شود. در این پژوهش از طریق مطرح کردن دو فرضیه تاثیر این شهرک بر روستاهای پیرامونی بررسی شده است:

در فرضیه اول: یعنی تاثیر شهرک صنعتی خیام در بهبود وضعیت اقتصادی (میزان درآمد، مسکن والگوی مصرفی) واشتغالزایی در روستاهای پیرامونی، این نتایج بدست آمد:

الف. از نظر اشتغالزایی : طبق آمار مرداد ۱۳۹۰ ، شهرک صنعتی توانسته است، تعداد ۲۰۵۰ نفر کارگر را جذب نماید که از این تعداد، ۱۳۶۴ نفر (۶۶/۵ درصد) از شهر نیشابور و بقیه یعنی ۶۸۶ نفر(۳۳/۶ درصد) از ساکنان پیرامون اعم از روستا- شهرهای ناحیه ای(۲۴۱ نفر) و نقاط روستایی(۴۴۵ نفر) هستند. بنابراین شهرک در اشتغالزایی نواحی پیرامونی موثر بوده است. علل عمدهٔ جذب کمترکارگران روستایی نسبت به کارگران شهری، کم سوادی و مشکلات مربوط به حمل ونقل کارگران از روستاها به شهرک عنوان شده است.

ب.از نظر میزان درآمد: با توجه به نتایج آزمون «من ویتنی» در جدول (۲۰) مشاهده می شود که فرضیه صفر آزمون مبنی بریکسان بودن دو گروه (کارگران شهرک و سایر شاغلین روستایی) از لحاظ میزان درآمد ماهانه رد گردیده است، یعنی تفاوت معناداری (۰,۰۰۰) آن تایید می شود. به عبارتی میزان درآمد کارگران شهرک صنعتی ازسایر شاغلین روستایی بیشتر است.

ج. از نظرالگوی کالاهای مصرفی: چنان که جدول (۲۰) نشان می دهد، فرضیه صفر آزمون مبنی بریکسان بودن دو گروه (کارگران شهرک و سایر شاغلین روستایی) از لحاظ میزان کالاهای مصرفی رد و تفاوت معناداری (۰,۰۰۰) تایید می شود. یعنی کارگران شهرک در مقایسه با سایر شاغلین روستایی از الگوی مصرفی ورفاه بیشتری برخوردارند.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

د. از نظر شرایط وامکانات مسکن: باتوجه به آزمون « تی مستقل» که در جدول (۲۰) آمده، فرضیه صفر آزمون مبنی بریکسان بودن دو گروه (کارگران شهرک و سایر شاغلین روستایی) از لحاظ وضعیت و شرایط کمی وکیفی مسکن (مالکیت مسکن ، امکانات مسکن، ویژگی های کیفی ومصالح ساختمانی، سطح زیر بنا) تفاوت معناداری (۰,۰۰۰) وجود دارد، یعنی کارگران شهرک در مقایسه با سایر شاغلین روستایی از مسکن وامکانات بالاتری برخوردارند.

بنابراین فرضیه اول تحقیق یعنی تاثیر شهرک های صنعتی بر اشتغالزایی و جذب نیروی کار مازاد نواحی روستایی و افزایش درآمد و رفاه اقتصادی روستاهای پیرامونی تایید می شود. در تحقیقات طاهرخانی (۱۳۸۰: ۲۵)، افتخاری و طاهرخانی (۱۳۸۱: ۴۵) و مطیعی لنگرودی (۱۳۷۹) نیز این نتایج تایید شده است .

جدول (۲۰) نتیجه شاخص های سنجیده شده توسط آزمون «من ویتنی»

فرضیه اول	شاخص	نوع آزمون	گروه های مقایسه	میانگین رتبه ها	مقدار آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجهٔ آزمون
کارگران شهرک صنعتی خیام نسبت به سایر شاغلین روستایی، از وضعیت اقتصادی مطلوبتری برخوردارند	درآمد	من ویتنی	کارگران شهرک	۲۷۱/۶۴	۴۱۵۴	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
			سایر شاغلین	۱۲۰/۴۸			
	کالاهای مصرفی	من ویتنی	کارگران شهرک	۲۸۲/۶۵	۷۴۹۲	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
			سایر شاغلین	۱۵۵/۱۵			
	مسکن	تی مستقل	کارگران شهرک	۳۹۲/۷	۳/۴۸۲	۰/۰۰۰	رد فرضیه صفر
			سایر شاغلین	۳۷۲/۵			

در فرضیه دوم: یعنی شهرک صنعتی خیام در پیوند با بخش کشاورزی و رفع نیازهای روستاییان نواحی پیرامونی موفق عمل کرده است. نتایج تحقیق چنان که جدول (۵) نشان داد، از بین گروه های صنایع مختلف شهرک، فقط مدیران صنایع غذایی سالانه حدود ۵۸ درصد از مواد مورد نیاز را که شامل محصولات کشاورزی است، مستقیما از روستاییان و یا شرکت های تعاونی روستایی خریداری می کنند. اما مواد اولیه سایر صنایع الکترونیکی، شیمیایی، سلولزی، کانی های غیر فلزی و صنایع فلزی، خارج از ناحیه و استان تهیه می شود. همچنین از نظر صدور محصولات تولیدی به نواحی روستایی، از ۲۹ شرکت صنعتی حجم

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

نمونه، تنها مدیران ۴ شرکت، محصولات تولیدی خود را که کود شیمیایی وخوراک دام است به روستاییان می فروشند، که فقط ۰,۳ درصد ارزش کل تولیدات شهرک است.

بنابراین فرضیه دوم فقط در مورد صنایع غذایی و شیمیایی تا حدودی تایید می شود ولی در مجموع استفاده از منابع فرامحلی به نسبت منابع محلی در فرآیند تولید در شهرک صنعتی غلبه داشته و محلی گرایی از حداقل جایگاه برخوردار بوده و جهت گیری کشاورزی آن چندان قابل توجه نیست. لذا تأثیر مهمی در تغییر بهره وری کشاورزی و ایجاد پیوند میان بخش های کشاورزی و صنعت ندارد. در صورتی شهرک صنعتی می تواند باعث تحرک بخش کشاورزی منطقه بشود که صنایع شهرک بیشتر از نوع تبدیلی و تکمیلی و غذایی باشند و مواد اولیه مورد نیاز از روستاهای پیرامونی تهیه شود. لذا پیشنهاد می شود که اولویت با استفاده از منابع محلی باشد و ضمنا با توجه به پتانسیل بالای منطقه در بخش کشاورزی، اولویت با احداث صنایع تبدیلی، تکمیلی و غذایی باشد.

منابع و ماخذ

۱. افتخاری، عبدالرضا، طاهر خانی، مهدی (۱۳۸۱) **استقرار صنعت در روستا و نقش آن در رفاه مناطق روستایی**، فصلنامه مدرس،شماره ۲.

۲. باری .آ، ترنر (۱۳۸۲) **صنعت گرایی**، ترجمه چاوشیان، حسن، انتشارات دانشگاه گیلان، چاپ اول.

۳. **سازمان توسعه صنعتی ملل متحد**(یونیدو) (۱۳۸۴) ترجمه شقاقی، عبدالرضا، چاپ رسا.

۴. **سایت شرکت شهرک های صنعتی خراسان رضوی**http:/ /www.khorasaniec.ir

۵. سرورامینی، شبنم، اسدی، علی، کلانتری، خلیل (۱۳۸۹) **بررسی اثرات شهرک صنعتی اشتهارد بر توسعهٔ روستاهای همجوار**، نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی (علوم و صنایع کشاورزی)، شماره ۲.

۶. شهرک صنعتی خیام نیشابور (۱۳۹۰)، **لیست ارزیابی اشتغال**.

۷. طاهرخانی، مهدی (۱۳۸۰) **نقش نواحی صنعتی در توسعه مناطق روستایی استان مرکزی**، پژوهش های جغرافیایی، شماره ۴۰-۳۳

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

۸. مطیعی لنگرودی، سید حسن (۱۳۷۹) **اثرات اقتصادی – اجتماعی شهرک های صنعتی در نواحی روستائی (مطالعه موردی شهرک صنعتی مشهد**، فصلنامه تحقیقات جغرافیائی، شماره ۵۲

۹. مطیعی لنگرودی، سید حسن وعلی اکبر نجفی کانی (۱۳۸۵) **بررسی و ارزیابی اثرات شهرکها و نواحی صنعتی در توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی نمونه :شهرستان بابل**، فصلنامه پژوهشهای جغرافیایی، شماره ۵۸.

Antonio Díaz Andrade. (2009) ***Interpretive Research Aiming at Theory Building***. The University of Auckland Business School. Auckland. New Zealand. The Qualitative Report Volume. pp . 42-60.

Cavana, R. Y., Delahaye, B. L., & Sekaran, U.(2001) **Applied business research:** Qualitative and quantitative methods .pp. 40-52

Croll, Elizabeth. (2000) ***From Heaven to Earth: Images and Experiences of Development in China***. London: n.p. 16.

Cook, I. (2005) ***Participant observation*** . In R. Flowerdew & D. Martin (Eds.), Methods in human.

Rao Ranga. (2005) ***rural development and industrial development***. Infinity J Management, 18(4): 80-82.

Sanjeev Kumar. (2006) ***Rural Development through Rural Industrialization***: Exploring the Chinese Experience. pp. 2

Vepa Ram K .(2002) ***Rural Industrilisation***. Science Tec Entrepreneur, Monthly, P. 12 -24

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]